

Dr Mirosław Grewiński

Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej

**Europejska Strategia Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu i
Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL jako nowe instrumenty integracji społecznej
Unii Europejskiej**

UWAGA

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone i prawnie chronione. Przedruk materiałów w części lub całości możliwy tylko i wyłącznie za zgodą autora. Cytowanie oraz wykorzystywanie fragmentów prac dozwolone tylko za podaniem źródła.

Copyright by Mirosław Grewiński (w niektórych przypadkach także poszczególne Wydawnictwa).

[Plik pobrano z www.mirek.grewinski.pl](http://www.mirek.grewinski.pl)

Artykuł ukazał się w: Niepełnosprawność i Rehabilitacja 3/2002

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Unii Europejskiej na lata 2002-2006

Zwalczanie ubóstwa i marginalizacji społecznej staje się obecnie w Unii Europejskiej, od Szczytu Lizbońskiego w 2000r., centralnym celem w procesie kształtowania europejskiego modelu społecznego. Promowanie integracji społecznej i zwalczanie wszelkich nierówności socjalnych na płaszczyźnie Wspólnoty, przybiera formę europejskiej strategii, której celem jest stworzenie do roku 2010 najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki, opartej na wiedzy, w której trwały wzrost gospodarczy osiągnięty zostanie dzięki większej ilości miejsc pracy i większej spójności społecznej.

Bardzo dobre wyniki, jakie osiągnęła Unia Europejska w zwalczaniu bezrobocia, poprzez wprowadzenie Europejskiej Strategii Zatrudnienia¹ pod koniec 1997 roku, zachęciły państwa „15” do realizacji koncepcji koordynacji działań w zakresie zwalczania wykluczenia społecznego i marginalizacji. Przywódcy państw członkowskich ustalili, że koordynacja ta polegać powinna na wypracowaniu przez poszczególne państwa członkowskie Narodowych Planów Działań na Rzecz Integracji Społecznej, które będą zgodne i kompatybilne ze Wspólnotowym Programem Działań na Rzecz Zwalczenia Wykluczenia Społecznego.

Rada Europejska w Nicei przyjęła cztery cele zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego na obszarze Unii Europejskiej:

- zwiększanie udziału w zatrudnieniu i dostępu do środków, praw, dóbr i usług,
- zapobieganie ryzyku wykluczenia społecznego,
- pomoc dla najbardziej potrzebujących grup,
- mobilizacja wszystkich odpowiednich instytucji.

Unia Europejska w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego zaproponowała *otwartą metodę koordynacji*, która polega min. na wypracowaniu przez poszczególne państwa członkowskie *Narodowych Planów Wykluczenia Społecznego* na lata 2001-2003. Plany takie powinny zawierać promocję lepszego zatrudnienia i podnoszenie kwalifikacji grupom poszkodowanym, min. imigrantom, niepełnosprawnym, młodzieży + działania towarzyszące. Poza tym w narodowych strategiach powinny znaleźć się priorytety, ukierunkowane na równy dostęp do dóbr i usług grup marginalizowanych w zakresie zatrudnienia, edukacji, zabezpieczenia społecznego, prawa, wypoczynku i rekreacji. Każde państwo powinno przedstawić także program realizacji polityki na rzecz poszczególnych grup wykluczonych z uwzględnieniem polityki promocji na rzecz integracji rodziny oraz zaangażowania instytucji publicznych i sektora organizacji pozarządowych w zwalczanie marginalizacji społecznej.

W grudniu 2001r. Rada, Parlament i Komisja Europejska uzgodniły „Wspólnotowy Program Działań na Rzecz Zwalczenia Wykluczenia Społecznego na lata 2002-2006. Celem

---

¹ Europejska Strategia Zatrudnienia (ESZ) została wprowadzona w ramach tzw. Procesu Luksemburskiego, pod koniec 1997r. Polega ona na koordynacji działań Narodowych Planów Zatrudnienia państw członkowskich UE w ramach czterech filarów Komisji Europejskiej i licznych, corocznych wytycznych i zaleceń dla poszczególnych krajów. Do filarów ESZ zalicza się: zatrudnialność, przedsiębiorczość, adaptacyjność, równość szans. Więcej na ten temat: Grewiński M. „Europejski Fundusz Społeczny jako instrument integracji socjalnej UE”, Warszawa 2001.

programu jest wsparcie współpracy między państwami członkowskimi UE oraz zwiększanie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu poprzez²:

- lepsze zrozumienie zjawiska społecznego wykluczenia i ubóstwa przy wykorzystywaniu porównywalnych wskaźników,
- wymianę doświadczeń w zakresie prowadzonej polityki i narodowych planów działania,
- zwiększanie zdolności przeciwdziałania społecznemu wykluczeniu i promocję innowacyjnego podejścia w tym zakresie.

Unia Europejska przeznaczyła na ten program 75 mln euro, które będą wydawane min. na różnorodne analizy i badania, wymianę doświadczeń i informacji oraz wspieranie najlepszych rozwiązań na szczeblu europejskim. W ramach programu corocznie mają odbywać się spotkania w ramach *Okrągłego Stołu Wykluczenia Społecznego*, na którym prezentowane będą wyniki badań i doświadczeń poszczególnych państw, także dorobku organizacji pozarządowych.

Zdaniem Wspólnoty, także państwa kandydackie do Unii Europejskiej, powinny aktywnie włączać się do wspólnotowej koordynacji działań w zakresie zwalczania wykluczenia społecznego. Polegać ma to na przygotowywaniu Wspólnych Memorandów w sprawie Integracji Społecznej (*JIM- Joint Inclusion Memorandum*), których celem jest umożliwienie pełnego uczestnictwa w otwartej metodzie koordynacji integracji społecznej, już od pierwszego dnia po akcesji do Wspólnoty. Podejmując ustalanie treści Memorandów wspólnie z odpowiednimi władzami krajów kandydackich, Komisja Europejska pragnie wspierać ich działania na rzecz włączania europejskich celów socjalnych do krajowych polityk społecznych, uwzględniając właściwe im uwarunkowania oraz zgodność z wytycznymi Rady Europejskiej w Goeteborgu. Wspólna praca nad zawartością Memorandów, powinna być rozumiana jako proces wzajemnego uczenia się od siebie, a także prowadzenie działań, mających przyczynić się do³:

- wzmocnienia organów administracji rządowej i mobilizacji sektora pozarządowego, zaangażowanych w zwalczanie ubóstwa, marginalizacji społecznej oraz wykluczenia,
- określenia rozmiarów ubóstwa oraz wykluczenia społecznego oraz ustalenia głównych problemów, z jakimi boryka się kraj kandydujący,

---

² Za: Lublińska M. „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w Polsce w kontekście członkostwa w UE”, materiały pokonferencyjne Instytutu Europejskiego w Łodzi.

³ Ibidem

- budowy systemów zbierania informacji statystycznych o grupach wykluczenia społecznego, a także przyjęcia przez kraje kandydackie wskaźników UE, dotyczących tej materii,
- określenia głównych bezpośrednich i długofalowych wyzwań dla polityki integracji społecznej, z uwzględnieniem wniosków Wspólnego Raportu nt. Integracji Społecznej z 2001r. (*Joint Inclusion Report of 2001*),
- lepszego upowszechniania wiedzy na temat problemów grup marginalizowanych i wykluczonych,
- stworzenia, w ramach istniejących możliwości i programów, zintegrowanej krajowej strategii zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- włączania zakresów Europejskiej Strategii Wykluczenia Społecznego do dokumentów programowych funduszy strukturalnych, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego.

W Polsce trwają już teraz przygotowania do organizacji prac nad Wspólnym Memorandum w sprawie Integracji Społecznej. W Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej trwają ostatnie konsultacje nt. powołania Zespołu Zadaniowego ds. Reintegracji Społecznej, na czele którego stał będzie Minister Pracy lub Sekretarz Stanu w MPiPS. W skład Zespołu Zadaniowego wejdą przedstawiciele administracji rządowej szczebla centralnego (min. MPiPS, MENiS, MZ, MSWiA, MS, MI), przedstawiciele administracji publicznej szczebla regionalnego i lokalnego, przedstawiciele organizacji pozarządowych. Prace zespołu będą przebiegać w grupach roboczych, które będą zajmować się wybranymi obszarami i zagadnieniami. Rolą Zespołu Zadaniowego będzie prowadzenie konsultacji Narodowej Strategii Integracji z partnerami społecznymi. Na tworzenie strategii Ministerstwo Pracy otrzyma pomoc finansową w ramach realizacji projektu wsparcia instytucjonalnego PHARE 2002- „Rozwój zdolności Polski do uczestnictwa w Europejskiej Strategii Integracji Społecznej”. Przewiduje się, że realizacja projektu rozpocznie się w drugim kwartale 2003r. i trwać będzie do końca pierwszego kwartału 2005r. Wartość projektu to 2,5 MEUR, a główne cele dotyczą przygotowania analiz i badań, na podstawie których opracowana zostanie Narodowa Strategia Integracji Społecznej oraz budowa systemu monitoringu dla procesu zwalczania wykluczenia⁴. W okresie przedakcesyjnym będzie realizowany w Polsce, finansowany także ze środków PHARE 2002, projekt integracji społecznej i zawodowej grup wykluczonych i marginalizowanych w ramach projektu krajowego

⁴ W całości za: - „Przygotowania Polski do uczestnictwa w europejskiej polityce integracji społecznej”, materiały wewnętrzne Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2002.

„Rozwój zasobów ludzkich”. Przewiduje się wsparcie około 4000 osób, należących do różnorodnych grup wykluczenia społecznego.

Polska, chcąc uczestniczyć w Europejskiej Strategii Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu, powinna wpłacić na rok 2002 składkę w wysokości 30 tysięcy euro, w ramach której będziemy mogli uczestniczyć w obradach *Okrągłego Stołu*, a także będziemy mieli możliwość ścisłej współpracy z partnerami europejskimi, zajmującymi się problematyką wykluczenia i marginalizacji.

Warto przy tej okazji dodać, że pierwsze kroki zostały przez polską stronę już podjęte. W dniu 19.07. 2002r. odbyła się w Warszawie konferencja z udziałem środowiska naukowego i partnerów społecznych na temat aktualnej sytuacji Polski w zakresie problematyki wykluczenia społecznego. Celem konferencji było wypracowanie założeń do budowania Narodowej Strategii Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu, a także zdiagnozowanie stanu wiedzy i badań nad grupami marginalizowanymi.

2. Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL

Obok tworzenia Europejskiej Strategii Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu oraz realizacji Europejskiej Strategii Zatrudnienia, Unia Europejska od wielu już lat finansuje różnorodne programy i inicjatywy mające wspierać projekty na rzecz grup marginalizowanych i poszkodowanych społecznie. Jednym z takich programów Komisji Europejskiej jest Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL, która jest finansowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), a ma przyczyniać się do osiągnięcia spójności społecznej UE, w zakresie ponadnarodowej współpracy na rzecz promocji nowych środków przeciwdziałania bezrobociu, zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji i nierówności na rynku pracy, a także przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, także grup osób niepełnosprawnych.

Pozytywne doświadczenia państw UE w zakresie zastosowań w latach dziewięćdziesiątych takich Inicjatyw Wspólnotowych jak ZATRUDNIENIE (NOW, YOUTHSTART, HORIZON, INTEGRA)⁵, a także ADAPT, które dotyczyły min. osób niepełnosprawnych, kobiet, młodzieży oraz grup poszkodowanych i marginalizowanych, spowodowały, że Komisja Europejska postanowiła dalej kontynuować finansowanie tych

---

⁵ O inicjatywach tych czytaj min. Grewiński M. „Programy i inicjatywy UE na rzecz osób niepełnosprawnych. Przykład zastosowania EFS” w: „Niepełnosprawność i rehabilitacja” 2/2002, str. 89-97

obszarów pomocy, przy czym na okres 2000-2006 zdecydowano się uprościć mechanizm zastosowania tych inicjatyw poprzez połączenie ich w jedną, nową Inicjatywę Wspólnotową EQUAL⁶.

Inicjatywa EQUAL ma horyzontalne zastosowanie na całym obszarze Wspólnoty. Oznacza to, że wszystkie państwa i regiony, bez względu na ogólną sytuację gospodarczą i społeczną kraju, mogą ubiegać się o dotację z jej środków. Inicjatywa ta dotyczy na lata 2000-2006 wszystkich grup dyskryminowanych na rynku pracy, a także wykluczonych ze społeczeństwa, które ze względu na nierówności i asymetrię w rozwoju społecznym i gospodarczym zostały zepchnięte na margines życia społecznego. Ponadto, specjalne miejsce, w porównaniu do wcześniejszej inicjatywy ZATRUDNIENIE, poświęca się w EQUAL kwestii integracji społecznej i zawodowej osób ubiegających się o azyl⁷. Komisja Europejska kładzie obecnie nacisk, aby EQUAL funkcjonowała na zasadzie poligonu doświadczalnego w celu wypracowywania bardzo innowacyjnych, nowoczesnych i odważnych projektów pomocy, mających przyczynić się do ograniczania nierówności i wykluczenia społecznego. To właśnie poszukiwanie tych innowacyjnych sposobów działania i nacisk na międzynarodowe, (minimum między dwoma krajami) partnerstwo ma odróżniać EQUAL od zastosowania EFS w ramach strategicznych celów polityki strukturalnej, a także od innych programów pomocowych⁸. Doświadczenia pokazały bowiem, że współpraca i partnerstwo międzynarodowe w tym zakresie może skutkować wprowadzaniem innowacji i eksperymentów. Innowacje te mogą polegać na poszukiwaniu całkiem nowych podejść do kwestii zatrudnienia i niwelowania poprzez pracę wielu problemów grup poszkodowanych, jak i na przenoszeniu poszczególnych elementów z różnych układów. Innowacje mogą być zorientowane na następujące elementy⁹:

- a) *innowacje zorientowane na proces*- opracowywanie nowych metod, narzędzi, podejść, doskonalenie metod już istniejących,
- b) *innowacje zorientowane na cel*- nowe założenia i typowanie nowych obiecujących kwalifikacji, otwieranie się na nowe obszary zatrudnienia poszerzające rynek pracy,

---

⁶ Dokładniej zobacz: „Komunikat Komisji dla państw członkowskich ustalający wytyczne dla Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL dotyczącej współpracy na płaszczyźnie ponadnarodowej w zakresie promocji nowych środków przeciwdziałania wszelkim formom dyskryminacji i nierówności na rynku pracy”, Komisja Europejska, Bruksela 14.04.2000 - COM(2000)853.

⁷ Art. 20 Rozporządzenia Rady dotyczącego Funduszy Strukturalnych na okres 2000-2006, (1260/99/WE).

⁸ Punkt 13 Komunikatu Komisji Europejskiej nt. EQUAL.

⁹ Ibidem., punkt 29

c) *innowacje zorientowane na kontekst*- odnoszą się do struktur politycznych i instytucjonalnych; polegają na budowie systemów i struktur związanych z rynkiem pracy.

Każde państwo członkowskie zobowiązane zostało do opracowania własnej strategii wspierania EQUAL, która musi być zgodna z czterema filarami Europejskiej Strategii Zatrudnienia, a także z założeniami Europejskiej Strategii Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu. W ramach tak określonych obszarów działania, poszczególne państwa wybierają grupy wsparcia, które są zagrożone praktykami dyskryminacyjnymi ze względu na płeć, rasę, pochodzenie, niepełnosprawność fizyczną i psychiczną, przynależność do grupy wiekowej, orientację seksualną, wykluczenie społeczne. Oznacza to, że przy realizacji EQUAL bardzo ważną rolę pełni podejście problemowe do potencjalnych grup – beneficjentów.

Obszary tematyczne w ramach których poszczególne państwa mogą zgłaszać propozycje to zakresy pokrywające się z czterema filarami Europejskiej Strategii Zatrudnienia¹⁰:

1. Potencjał zatrudnieniowy:

- ułatwienie dostępu i powrotu na rynek pracy osobom trudno integrującym się z rynkiem i społeczeństwem,
- przeciwdziałanie rasizmowi i ksenofobii w kontekście rynku pracy.

2. Przedsiębiorczość:

- zapewnienie powszechnego dostępu do instrumentów i narzędzi niezbędnych do uruchomienia przedsiębiorstwa,
- podniesienie jakości miejsc pracy w gospodarce społecznej (w III sektorze).

3. Adaptacyjność:

- rozwijanie praktyk integracyjnych w miejscu pracy oraz doskonalenie zawodowe poprzez kształcenie ustawiczne,
- wprowadzanie technologii informatycznych i przewidywanie zmian strukturalnych.

4. Równość szans kobiet i mężczyzn:

- rozwijanie nowych form organizacji pracy, mających na celu godzenie życia rodzinnego z życiem zawodowym,
- ograniczanie segregacji pracy i zawodów na typowo męskie i typowo kobiece.

---

¹⁰ Ibidem, punkt 16, str. 5.

Każde państwo członkowskie, które chce skorzystać ze środków EQUAL, powinno wybrać co najmniej jeden obszar tematyczny dla każdego filaru i przygotować dla niego innowacyjne projekty wspierania¹¹.

Istotną sprawą w działalności EQUAL jest to, że w ramach tej inicjatywy tworzone mają być **Partnerstwa na Rzecz Rozwoju**, które dotyczyć będą poszczególnych obszarów tematycznych. Partnerstwa te powinny zapewnić uczestnictwo w nich szerokiego wachlarza partnerów społecznych, od organów władzy publicznej i samorządowej, poprzez służby zatrudnienia, organizacje pozarządowe, przedstawiciele małych i średnich przedsiębiorstw, a także partnerów z sektora społecznego. Włączanie organów władzy zwiększa tutaj prawdopodobieństwo, że ustalone w ramach *Partnerstw* działania staną się także priorytetami polityki lokalnej, czy regionalnej. Partnerstwa na Rzecz Rozwoju są podstawowym elementem wspierania z EQUAL¹².

Pomoc finansowa z EQUAL obejmuje cztery ogniwa działania¹³:

- a) OGNIWO 1 - zawiązanie **Partnerstw na Rzecz Rozwoju** (minimum dwóch partnerów krajowych) i uruchomienie współpracy w wymiarze ponadnarodowym.
- wypracowanie celów, programu zadań, oczekiwań od partnerów krajowych i zagranicznych,
  - wypracowanie **Porozumienia Partnerstwa na Rzecz Członkowska**- strategii diagnozującej sytuację, określającą budżet i rolę poszczególnych partnerów krajowych, którzy działają w określonej dziedzinie,
  - wskazanie przez **Partnerstwo na Rzecz Rozwoju** lub państwo członkowskie partnera zagranicznego według zasady zgodności obszarów tematycznych,
  - określenie w **Porozumieniu o Współpracy Ponadnarodowej** szczegółowego programu działań na szczeblu ponadnarodowym wraz z budżetem i zasadami monitoringu i kontroli w zakresie działań wspólnych.

Na tworzenie *Partnerstw na rzecz Rozwoju* można przeznaczyć maksymalnie 5% budżetu inicjatywy EQUAL.

- b) OGNIWO 2 - realizacja programów działania Partnerstw na Rzecz Rozwoju,

---

¹¹ Komunikat Komisji Europejskiej dotyczący EQUAL, ibidem, punkt 18.

¹² Ibidem.

¹³ Porównaj Grewiński M. „Europejski Fundusz Społeczny jako instrument integracji socjalnej UE”, Warszawa 2001, str. 247-250

- realizacja musi odbywać się według warunków przejrzystości (wskazane źródło współfinansowania), reprezentatywności (zaangażowanie partnerów społecznych w przebieg całości procesu) i partnerskiej współpracy,
  - program planowany jest zwykle na 2-3 lata.
Realizacja programów Partnerstw powinna pochłaniać około 75% środków inicjatywy EQUAL.
- c) OGNIWO 3- tworzenie sieci *Partnerstw* działających we wspólnych obszarach tematycznych, upowszechnianie przykładów dobrej praktyki i oddziaływanie na kształt polityki wewnętrznej państw członkowskich,
- udział w tej grupie działań obejmuje wszystkie partnerstwa w celu rozpowszechniania i wdrażania najlepszych rozwiązań i przykładów na całym obszarze Wspólnoty.
Na tworzenie tematycznych sieci współpracy i przykłady dobrej praktyki można wydać 15% środków inicjatywy.
- d) OGNIWO 4- Obsługa Techniczna działań realizowanych w ramach etapów a,b,c.
- Pomoc Techniczna w zakresie doradztwa, konsolidacji współpracy, tworzenia nowych sieci, gromadzenia i edytowania informacji,
  - monitorowanie i ocena działań na szczeblu państw i ogólnoeuropejskim,

Z inicjatywy EQUAL można na Pomoc Techniczną maksymalnie wydać 5% środków.¹⁴

Inicjatywa EQUAL, mimo że środki na nią zarezerwowano już od stycznia 2000r., jest znacznie opóźniona w państwach członkowskich UE, co wynika min. z faktu realizacji spóźnionych projektów w ramach wcześniejszej Inicjatywy Wspólnotowej ZATRUDNIENIE, które kończą się w niektórych krajach właśnie w tej chwili. Spóźnione przedłożenie Komisji Europejskiej wersji roboczych aktualnych programów Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL spowodowało, że dopiero w maju 2002 roku zatwierdzono *Partnerstwa*, które mają formę Jednolitego Dokumentu Programowego. Inicjatywa EQUAL posiada na lata 2000-2006 środki finansowe w wysokości 2,847 mld. euro. Państwa członkowskie muszą w ramach tzw. montażu finansowego zapewnić współfinansowanie dla Inicjatywy EQUAL.

---

¹⁴ Ibidem

Tabela: Podział środków Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL na lata 2000-2006¹⁵

Państwo	Alokacja (w mln €)
Belgia	70
Dania	28
Niemcy	484
Grecja	98
Hiszpania	485
Francja	301
Irlandia	32
Włochy	371
Luksemburg	4
Holandia	196
Austria	96
Portugalia	107
Finlandia	68
Szwecja	81
Wielka Brytania	376

Źródło: Materiały informacyjne UKIE – CIE na podstawie danych Komisji Europejskiej 2001

Inicjatywą Wspólnotową EQUAL powinny już dzisiaj zainteresować j się polskie publiczne instytucje i organizacje pozarządowe, które działają na rzecz grup poszkodowanych i wykluczenia społecznego, a także osób niepełnosprawnych. Po wejściu naszego kraju do Wspólnoty, Polska będzie mogła korzystać ze środków tej inicjatywy na zasadach ogólnych, które dotyczą jednolicie wszystkich państw członkowskich. Warto już dzisiaj poszukać właściwych partnerów krajowych i zagranicznych, którzy działają w tych samych obszarach interwencji i wypróbować prowadzenie wspólnych projektów z zagranicznymi podmiotami. Może to wiele ułatwić na przyszłość, kiedy dostępne już będą środki Europejskiego Funduszu Społecznego i Inicjatywy EQUAL.

Jednocześnie należy żałować, że nie udało się przeforsować w Polsce koncepcji, która pozwalałaby na ponadnarodowe projekty EQUAL, finansowane z naszej strony ze środków PHARE 2003, jak zakładano jeszcze przed kilkoma miesiącami. Pozwoliłoby to z pewnością na trenowanie tworzenia międzynarodowych *Partnerstw* i wymiany doświadczeń, co pozwoliłoby na lepsze przygotowanie do projektów, finansowanych już po akcesji Polski do UE.

Organizacje pozarządowe i inni partnerzy społeczni powinni już dzisiaj szukać krajowych i międzynarodowych partnerów, działających w tych samych obszarach, gdyż należy się

¹⁵ Źródło Komisja Europejska 2001

spodziewać, że UE będzie przywiązywać w dalszym ciągu wielką wagę do partnerstwa międzynarodowego, współpracy i wymiany doświadczeń. Przykład EQUAL to właśnie szczególny nacisk na jeszcze mocniejsze partnerstwo i poszukiwanie innowacyjnych i wręcz eksperymentalnych rozwiązań w zakresie niwelowania nierówności i wykluczenia społecznego. Doświadczenia państw członkowskich pokazały na przykład, że projekty EQUAL mogą dotyczyć min. przełamywania stereotypów i niechęci pracodawców do grup wykluczonych, w tym mniejszości narodowych, byłych recydywistów, osób uzależnionych itd. albo podnoszenia świadomości społeczeństwa w dziedzinie niepełnosprawności, czy odrębności kulturowych ludności napływowej.

UWAGA

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone i prawnie chronione. Przedruk materiałów w części lub całości możliwy tylko i wyłącznie za zgodą autora. Cytowanie oraz wykorzystywanie fragmentów prac dozwolone tylko za podaniem źródła.

Copyright by Mirosław Grewiński (w niektórych przypadkach także poszczególne Wydawnictwa).

[Plik pobrano z www.mirek.grewinski.pl](http://www.mirek.grewinski.pl)